

Statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier

Yttrande till regeringen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar Valfärd skolas förslag till yttrande till regeringen över promemorian om statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier.

Detta yttrande antas av kommunstyrelsens verksamhetsutskott med stöd av punkten 2 i kommunstyrelsens delegationsordning.

Sammanfattning

Utbildningsdepartementet har utarbetat förslag om ett statsbidrag för höjda löner till särskilt kvalificerade lärare och vissa andra personalkategorier. Syftet med förslaget är att bidra till att höja status på läraryrket och därmed i förlängningen bidra till högre kunskapsresultat i skolan.

Promemorian innehåller förslag om en ny förordning som föreslås träda i kraft den 22 mars 2016. Regeringen har i budgetpropositionen för 2016 föreslagit att 1,5 miljarder avsätts för ändamålet från och med halvårsskiftet 2016 och beräknar därefter 3 miljarder kronor per år från och med 2017 och framåt.

Ärendet

Utbildningsdepartementet har i promemorian *Statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier* (U2015/05040/UH) lagt ett förslag som innebär att en satsning på statsbidrag för höjda löner till särskilt kvalificerade lärare och vissa andra personalkategorier ska genomföras. Promemorian anger vilka personalkategorier som inkluderas av statsbidraget, kriterier för att komma ifråga för höjd lön och olika villkor för att huvudmän ska få ta del av statsbidraget.

Statsbidrag för höjd lön ska, enligt förslaget, få lämnas till en huvudman för följande personalkategorier i de olika aktuella skolformerna:

- lärare, med vilken avses en person som arbetar i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem, om denne är legitimerad som lärare,
- förskollärare, med vilken avses en person som arbetar i förskola och förskoleklass om denne är legitimerad som förskollärare, eller
- fritidspedagog eller motsvarande, med utbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande, som inte uppfyller kraven på legitimation, och som arbetar i fritidshem.

Därutöver jämställs vissa anställda med legitimerade lärare, t.ex. icke legitimerade yrkeslärare och modersmålslärare i de skolformer som är aktuella och som enligt skollagen jämställs med legitimerade lärare.

En huvudman får rekquirera högst tio procent av sin bidragsram för 1) personer med legitimation som förskollärare som arbetar i förskolan, eller 2) personer med legitimation som lärare och utbildade fritidspedagoger som arbetar i fritidshemmet.

Huvudregeln är att de lärare eller förskollärare som kan komma ifråga för höjd lön enligt satsningen ska vara legitimerade och arbetsuppgifterna ska till största delen bestå av undervisning och uppgifter som hör till undervisningen. Även personer som har en lärare- eller förskolläraryrkeslegitimation men som arbetar i någon form av ledande befattning i verksamheten och vars arbetsuppgifter består av ”andra uppgifter av pedagogisk natur” (s. 19) kan inkluderas.

Den person som kan komma ifråga för höjd lön ska vara särskilt kvalificerad för verksamheten och den undervisning som bedrivs. I kriterierna som förslås för att komma ifråga för höjd lön ska läraren, förskolläraren eller fritidspedagogen ”ha visat intresse för och god förmåga till att utveckla undervisningen på egen hand och tillsammans med kollegor och därigenom ha förbättrat elevernas studieresultat eller måluppfyllelsen i förskolan”. (s. 19) Läraren, förskolläraren eller fritidspedagogen ska ha uppfyllt ett eller flera av de exempel som ges på vad ovanstående kan innebära, däribland ”tagit särskilt ansvar för särskilt komplicerade undervisningssituationer” (s. 19)

Statsbidraget för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier kan, enligt förslaget, kombineras med statsbidrag enligt förordning (SFS 2013:70) om statsbidrag till huvudmän som inrättar karriärsteg för lärare, dvs. en förstelärare eller lektor kan även ta del av höjd lön enligt statsbidraget för höjda löner.

För att få ta del av statsbidraget ska huvudmännen höja lönen för lärare m.fl. utöver vad som följer av ordinarie lönerevision. Vidare anges att regeringen måste kunna följa upp hur

medlen används och att det därför måste vara kopplat till vissa villkor för huvudmännen som ansöker om statsbidrag. Ett för huvudmännen frivilligt särskilt statsbidrag som regleras i förordning bedöms som en lämplig lösning för att säkerställa att medlen används enligt syftet. Dock anges att ”på sikt, när modellen för satsningen etablerats och fungerar, är avsikten att medlen ska fördelas till huvudmännen via det generella statsbidraget till kommunerna inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner”. (s. 14)

Utredningens argumentation

Det övergripande syftet med satsningen på höjda löner för lärare m.fl. är att bidra till att höja statusen och attraktiviteten i läraryrket och därmed i förlängningen bidra till högre kunskapsresultat. Huvudargumenten för att detta behövs är att Sverige under en längre tid haft sjunkande kunskapsresultat, att Sverige står inför en allvarlig lärarbrist samt att det har varit en svag löneutveckling för lärare.

Resultaten i internationella kunskapsmätningar, framförallt PISA, TIMSS och PIRLS, har försämrats över tid och ger är en tydlig indikation på att svensk utbildning har en negativ resultatutveckling. Vidare påtalas att allt fler elever lämnar grundskolan utan att vara behöriga till något av gymnasieskolans nationella program. 2014 uppgick denna siffra till över 13 procent och det är en successiv ökning sedan 1990-talet. Dessutom visar Skolverkets rapport *Likvärdig utbildning i svensk skola?* (2012) att likvärdigheten i svensk skola försämrats och statistik från SCB att skillnaderna i studieresultat mellan skolor och mellan kommuner ökar.

Utöver sjunkande kunskapsresultat och minskad likvärdighet står Sverige inför en allvarlig lärarbrist kommande år. Bl.a. framhåller Skolverket att det kommer att behövas 84 000 nyutexaminerade lärare fram till 2019, vilket innebär att antalet examinerade i det närmaste behöver fördubblas utifrån dagens nivåer. Intresset för lärar- och förskolläraryrkesprogrammen har ökat något under senare år, men söktrycket är fortsatt lågt. 1,3 behöriga förstahandssökande per antagen höstterminen 2014 kan jämföras med det genomsnittliga söktrycket för samtliga yrkesprogram inom högskolan som var 2,1.

I promemorian poängteras även att endast fem procent av Sveriges lärare enligt TALIS-studien från 2013 anser att läraryrket har hög status. Enligt undersökningar av Lärarförbundet överväger sex av tio lärare att lämna yrket och bara varannan skulle välja att bli lärare igen.

Reallöneökningen för lärare har sedan 1990-talet varit betydligt sämre för lärare än andra jämförbara grupper. Enligt utredning SOU 2014:5 har lärarnas löneutveckling varit sämre både i förhållande till genomsnittet i samtliga sektorer på arbetsmarknaden men också i förhållande till jämförbara grupper, som t.ex. civilingenjörer och arkitekter.

OECD rekommenderar en satsning på höjda lärarlöner, samtidigt som man noterar att även om svenska ingångslöner ligger kring genomsnittet i OECD-länderna så släpar svenska lärare med tio år och mer i yrket allt mer efter i förhållande till genomsnittet i övriga länder.

I rapporten *Improving schools in Sweden* (2015) konstaterar OECD att läraryrket i Sverige har låg status och är relativt oattraktivt bl.a. på grund av hög arbetsbelastning, begränsade möjligheter till uppskattning – och relativt låga löner för erfarna lärare. OECD:s rekommendation är därför att höja lärarnas löner som ett led i att vända utvecklingen i svenska skola.

Med bakgrund i denna argumentation föreslår alltså regeringen en särskild satsning på höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier.

Välfärd skolas bedömning

Välfärd skola har under en längre tid arbetat för att ha konkurrenskraftiga löner och individuell lönestruktur. De personalkategorier som promemorian avser ligger också klart över rikssnittet när exempelvis genomsnittlig månadslön jämförs.

Välfärd skola delar uppfattningen att höjda löner är viktigt för öka attraktiviteten för läraryrket och välkomnar riktade statsbidrag som kan bidra ytterligare till en positiv löneutveckling för lärare och andra personalkategorier.

Välfärd skola delar vidare uppfattningen att det behövs kriterier för att komma i fråga för höjd lön, att den person som kommer i fråga ska vara särskilt kvalificerad och att det arbete som premieras i lönesatsningen ska genomföras på ett sätt som enligt vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet leder till goda elevresultat.

- Välfärd skola ser dock problem med att staten engagerar sig i lönebildningen. Det nämns flera gånger att reformen inte handlar om statlig inblandning i lönebildningen men vi anser ändå att det blir fallet och hade hellre sett att karriärstegsreformen (förstelärare/lektorer) utvidgats.
- Välfärd skola tillstyrker att huvudmannen fattar beslut om vilka som ska omfattas av det särskilda lärarlönelyftet, exempelvis om lärare som har karriärtjänst enligt förordning 2013:70, förskollärare med förskollärlärligitation, fritidspedagoger samt skolledare ska ingå *eller inte*.
- Välfärd skola anser att huvudmannen bör få avgöra fördelningen mellan legitimerade lärare och andra personalkategorier utifrån lokala förutsättningar och behov, t.ex. om fördelningen ska vara 100/0 procent eller 80/20 procent.

befattning i verksamheten och på så vis bidrar till utvecklingen av undervisningens kvalitet” (s. 16) kan komma i fråga för höjd lön.

Välfärd skola anser att det bör tydliggöras om skolledare och förskolechefer avses i satsningen för höjda löner för lärare och andra personalkategorier eller inte och, om så är fallet, att huvudmännen måste få besluta huruvida skolledare och förskolechefer ska få ta del av statsbidrag för höjda löner eller inte.

Skolledare nämns inte explicit i de kategorier som finns i promemorian. Hade avsikten varit att inkludera skolledare borde de ha nämnts som en egen kategori/punkt (4.1). De kriterier och exempel som tas upp i 4.2 behöver inte heller avse skolledare utan verkar istället avse arbetslagsledare, ämnesansvariga m.fl., dvs. lärare med ledningsansvar som inte är skolledare. Om inte detta tydliggörs ställs skolledningen mot lärarna (eller andra personalgrupper) på enskilda skolor när det gäller fördelningen av löneökningen.

4.2 Kriterier för att komma i fråga för höjd lön

Förslaget tillstyrks, dock med reservation för viss otydlighet kring huruvida skolledare omfattas av reformen eller inte. Kriterierna är anpassade för lärare, inte skolledare.

4.3 Huvudmannen avgör vilka som kan komma i fråga för höjd lön

Förslaget tillstyrks.

4.4 Bidragsår

Förslaget tillstyrks.

4.5 Bidragsbelopp per lärare, förskollärare och fritidspedagog

Förslaget tillstyrks.

4.6 Bidragsram

I förslaget framgår att högst tio procent av en huvudmans bidragsram får rekvireras för 1) personer med legitimation som förskollärare som arbetar i förskolan, eller 2) personer med legitimation som lärare och utbildade fritidspedagoger som arbetar i fritidshemmet. Utifrån Skolverkets statistik om andel förskollärlärligitationer och antal lärarlegitimationer innebär förslaget att det är en klar överrepresentation av lärare med lärarlegitimation. Det är rimligt att huvudmannen avgör om andra personalkategorier ska inkluderas och i sådana fall i vilken omfattning utifrån verksamhetens utformning.

4.7 Utbetalning, återbetalning och återkrav mm
Förslaget tillstyrks.

4.8 Uppföljning och utvärdering
Förslaget tillstyrks.

Einar Fransson
Produktionsdirektör

Jonatan Lannemar
Utbildningsstrateg